

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวของตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา การจัดการท่องเที่ยวตามวัฒนธรรมของชุมชน เป็นการศึกษาถึงรูปแบบความร่วมมือของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของชุมชนตำบลท่าหิน รวมถึงการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวและการกำหนดรูปแบบการสื่อความหมายในโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มาจากกำหนดยุติกันและการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา อันเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษานี้

จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ชาวชุมชนท่าหินได้ร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเรียนรู้อันเนื่องมาจากความร่วมมือของชุมชน ได้เข้าใจถึงอุปสรรค ปัญหา ข้อเสนอแนะ การกำหนดโปรแกรมนำเที่ยวและการสื่อความหมาย และผลจากการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นรูปแบบประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นๆ ได้

สำหรับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนในตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อกำหนดรูปแบบการสื่อความหมายในโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา เพื่อที่จะให้การดำเนินการวิจัยดำเนินตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และบทที่ 2 ได้มีการทบทวนวรรณกรรมใน 5 หัวข้อหลัก คือ 1) วัฒนธรรม 2) การท่องเที่ยว 3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4) ศิลปะการพูดเพื่อการสื่อสาร 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการดังนี้ คือ 1) การทบทวนวรรณกรรม 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้ที่เป็นตัวแทนของชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 25 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและการประชุมกลุ่มย่อยโดยการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการปรับปรุงรูปแบบความร่วมมือของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและร่วมกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยโปรแกรมการท่องเที่ยวแต่ละโปรแกรม

ที่ได้มาจะร่วมกันกำหนดบทความที่สื่อความหมายของโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละโปรแกรม 3) การสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมตลอดการวิจัยการใช้วิธีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การบันทึกภาพ วิเคราะห์ผลการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่สามารถเชื่อมโยงต่อคำถามวิจัย

สรุปผลการศึกษา การวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วย 3 หัวข้อหลักคือ 1) สรุปผลการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย บริบทชุมชนตำบลท่าหินทางด้านวัฒนธรรม รูปแบบความร่วมมือของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชน และรูปแบบการสื่อความหมายของโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) อภิปรายผล และ 3) ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 บริบทชุมชนตำบลท่าหินทางด้านวัฒนธรรม

สำหรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระ โดยเฉพาะชาวตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมอันดีงามเกี่ยวข้องกับตาลโตนด การทำนา และการทำประมงหรือหาเล โดยเฉพาะตาลโตนดที่นี่ นับเป็นแหล่งที่มีต้นตาลโตนดมากที่สุดในประเทศไทยนำมาซึ่งอาชีพที่หลากหลายจากการทำตาลโตนดเช่น การแปรรูปจากตาลโตนด และอาชีพอีกอย่างหนึ่งที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษคือการทำนา เนื่องจากสภาพดินในพื้นที่เป็นดินเหนียวปนทรายเหมาะแก่การปลูกข้าวในหลายๆ สายพันธุ์ รวมถึงอาชีพการทำประมงหรือหาเล ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่ชาวท่าหินดำรงวิถีชีวิตมาช้านานเช่นเดียวกันกับสองวิถีชีวิตแรก เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์จากทะเลสาบสงขลาที่เต็มไปด้วยทรัพยากรทางทะเลมากมาย อีกทั้งทะเลสาบสงขลาที่มีความสวยงาม จนได้รับการยกให้เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นชื่อแห่งดินแดนด้ามขวาน เนื่องจากจะมีนกบินมาจากสถานที่ต่างๆ เพื่อผสมพันธุ์ในการวางไข่เป็นประจำทุกปี และในทะเลสาบสงขลายังมีเกาะแก่งต่างๆ มากมาย เช่น เกาะบรรทม เกาะกำเหียง เกาะนางคำ เป็นต้น โดยบริบทชุมชนท่าหินที่เหมาะสมแก่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีโหนด วิถีนา และวิถีเล ดังนี้

วิถีโหนด เป็นวิถีชีวิตเกี่ยวกับตาลโหนด ที่ประกอบด้วยการขึ้นตาลโหนด การทำน้ำผึ้งเหลว การเจาะลูกตาล การทำน้ำผึ้งแว่น ลูกตาลเชื่อม การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโหนด และการเพาะพันธุ์ลูกตาลโหนด

วิถีนา วิถีชีวิตการทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านท่าหิน บนคาบสมุทรสทิงพระแห่งนี้ ซึ่งการทำนาจะสลับกับอาชีพขึ้นตาลโหนด สำหรับบางบ้านเมื่อหมดหน้าตาลโหนด ก็จะมาประกอบอาชีพในการทำนา โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ จะเป็นการเปิดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนท่าหิน ได้สัมผัสประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับชาวท่าหิน โดยที่นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตชุมชนท่าหินที่สืบทอดการทำนามาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกันหว่าน ไถ ดำนา เก็บเกี่ยวข้าว และชมการสาธิตในการทำนาได้ทุกขั้นตอน

วิถีเล เป็นวิถีชีวิตชาวประมงแบบดั้งเดิมและชาวท่าหินอาศัยทะเลสาบสงขลา เป็นแหล่งในการหาปลา จับสัตว์น้ำอื่นๆ เพื่อเลี้ยงชีพเป็นหลัก และหากเหลือจากนั้นก็จะนำไปแบ่งขาย โดยอาจจะเป็นการแปรรูปในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำปลาแห้ง กุ้งส้ม หรือกุ้งต้มน้ำผึ้ง เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของชาวท่าหิน

1.2 รูปแบบความร่วมมือของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลท่าหินมีรูปแบบการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนอันนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 รูปแบบ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบนี้เป็นแนวทางที่ชุมชนได้ยึดเป็นแนวปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างรูปแบบการสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

1.3 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชน

สรุปผลการศึกษาจากสาระสำคัญในบทที่ 1 ที่สอดคล้องกับผลการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา นั้น ควรจะต้องกำหนดโปรแกรมนำเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยววิถีโหนด-นา-เล การท่องเที่ยวเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน เนื่องจากศักยภาพพื้นที่ที่มีความพร้อมและมีความเหมาะสมสำหรับทำกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งมีการจัดโปรแกรมนำเที่ยวใน

2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คือรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน เข้าไปเย็นกลับ และรูปแบบที่ 2 คือรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ 1 คืน 2 วัน

1.4 รูปแบบการสื่อความหมายของโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษายทสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนทำหิน โดยความร่วมมือของชุมชน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ที่เป็นบทสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนทำหิน โดยความร่วมมือของชุมชนโดยการนำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ได้จากการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้วิถีโหนด-นา-เล ในคำถามการวิจัยข้อที่ 2 มาเป็นจุดสำคัญในการกำหนดบทสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลทำหิน อำเภอสังขละ ที่ประกอบด้วย บทบรรยายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และเป็นการบรรยายถึงการสื่อความหมายของโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยมีวิถีชีวิตของชาวชุมชนทำหินเป็นจุดขาย โดยการสื่อให้เห็นถึงการใช้วิถีชีวิตร่วมกับทรัพยากรในท้องถิ่นหลัก คือ ใช้วิถีชีวิตโหนด-นา-เล เป็นหลัก

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการนำเสนอวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีสาระสำคัญ คือ การทำให้เห็นถึงที่มาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่ามาจากแหล่งใดและเป็นการถ่ายทอดออกมาในลักษณะรูปแบบใด เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของชุมชนในการกำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการตกลงในการสร้างความเข้าใจและเป็นการพิจารณาร่วมกันในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวของตำบลทำหิน อำเภอสังขละ ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาในพื้นที่ตำบลทำหิน และเป็นการสร้างจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน โดยนักท่องเที่ยวมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อวิถีชีวิตชุมชนทางด้านวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และสามารถทำให้เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และระบบวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกัน และรักษาระบบ

วัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถนำมาซึ่งเศรษฐกิจชุมชน จนทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการศึกษาพบว่า ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสตงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วย โปรแกรมนำเที่ยว 3 รายการ คือ โปรแกรมการท่องเที่ยววิถีโหนด โปรแกรมการท่องเที่ยววิถีนา และโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีเล กิจกรรมทั้ง 3 รายการ มีแนวทางการจัดการที่สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความหมายที่กล่าวมานี้ เนื่องจากชุมชนได้ถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในวิถีโหนด โดยสาธิตวิธีการขึ้นตาลโตนด การเคี้ยวน้ำตาลโตนด การทำน้ำตาลแว่น วิถีนา โดยวิธีการทำนา การดำข้าวซ้อมมือ และวิถีเล โดยวิธีการออกเลหาปลา การใช้อุปกรณ์การประมงในการจับปลา กิจกรรมทั้งสามรายการ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากการนำเที่ยวผู้นำเที่ยวสามารถสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวและบรรยายระหว่างการเดินทางได้ และการที่จะสามารถกำหนดโปรแกรมนำเที่ยวได้ต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน โดยยึดหลักองค์ประกอบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนหรือมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยครอบคลุมความหมายทั้ง 5 มิติด้วยกันคือ มิติทางด้านแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง โดย

มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณาความสามารถในการรองรับในการจัดการของเสียร่วมกันและไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

มิติทางด้านสังคม สร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้กับชุมชนในด้านการสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวได้เหมาะสมกับพื้นที่ โดยมีการแบ่งบทบาทการทำงานหญิงชาย หนุ่มสาว ผู้อาวุโส และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้

มิติทางวัฒนธรรม เป็นการเติบโตจากรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และยอมรับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัยได้

มิติทางเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นได้ อาจจะก่อให้เกิดกองทุนประเภทต่างๆ ได้แก่ กองทุนในการพัฒนาหมู่บ้านและกองทุนในการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงาน และมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่

มิติทางด้านการเมือง ชาวบ้านมีส่วนร่วมที่จะสามารถทำให้เกิดองค์กรชุมชนเพื่อที่จะมาพัฒนาในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน และสามารถต่อรองกับการเข้ามาขององค์กรภายนอกชุมชนได้ โดยที่ชุมชนมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ

องค์ประกอบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชน

องค์ประกอบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชน มีองค์ประกอบ 10 ประการดังนี้

- 1) ต้องเป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
- 2) ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการต่างๆ ในด้านการท่องเที่ยว
- 3) มีองค์กรชาวบ้านเข้ามารับผิดชอบในการบริหารจัดการทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการท่องเที่ยว
- 4) ดำเนินถึงความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- 5) มีกฎกติกาสำหรับการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามที่กำหนดได้
- 6) มีกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านและนักท่องเที่ยว
- 7) มีความสะอาดปลอดภัยและมีอัตราค่าใช้จ่ายที่เป็นธรรมกับชาวบ้านและนักท่องเที่ยว
- 8) รายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยว มีส่วนเข้าไปสนับสนุนดูแลการพัฒนาชุมชน และรักษาสีงแวดล้อมของชุมชน
- 9) การท่องเที่ยวไม่ใช่อาชีพหลักของคนในชุมชน
- 10) องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งที่จะจัดการกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะหยุดเมื่อเกินความสามารถที่จะจัดการ

สรุปผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการศึกษาพบว่า ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา มีแนวทางในการดำเนินการที่สอดคล้องกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนในทุกประการ ยกเว้นในประการที่ 9 เพียงประการเดียวคือการท่องเที่ยวไม่ใช่อาชีพหลักของคนในชุมชนตำบลท่าหิน โดยที่ประเด็นอื่นๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชนท่าหินสามารถที่จะบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน เนื่องจากชุมชนมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโหนด นา เล ของตำบลท่าหิน และมีข้อบังคับที่สามารถกำหนดให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเข้มแข็งได้ ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

สรุปผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการศึกษาพบว่า ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา เป็นสิ่งที่ยังขาดหลักการในดำเนินงานตามแนวทางในการดำเนินงานทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอีกหลายประเด็น เพราะอาจจะเป็นกิจกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่เลยต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวในประเภทนี้ ซึ่งมีความจำเป็นที่นักวิชาการจะต้องเข้าไปช่วยในการดำเนินและให้คำแนะนำต่อชุมชนต่อไป

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเมื่อทราบผลการศึกษาและนำมาเปรียบเทียบกับจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ทำหีนพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมในพื้นที่ต่างๆ หลายพื้นที่และผลการศึกษาปรากฏดังนี้ ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ มีความคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการได้รับ ต่อการทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างความเข้าใจในองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องเป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับจากของคนในชุมชน โดยชุมชนต้องมีพฤติกรรมการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งในพื้นที่ของชุมชนเองและนอกพื้นที่ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ชุมชนเองจึงมีความพร้อมในการทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์และสามารถบรรยายในการนำเที่ยวได้ แต่ชุมชนมีการประสบปัญหาหลักๆ ในเรื่องการขาดแหล่งข้อมูลที่เป็นข้อมูลทางวิชาการและการฝึกอบรมในการพัฒนาความรู้ โดยคนในชุมชนเองยังต้องการรูปแบบการใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม แม้จะมีหน่วยงานมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ งบประมาณและความคิดในการบริหารจัดการของชุมชน ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ และสถาบันการศึกษาที่มีนักวิชาการที่คอยให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยที่ชุมชนเองมีความคาดหวังกับการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สรุปผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการศึกษาพบว่า ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ชุมชนท่าหินมีความสนใจ โดยการให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการและการบริหารตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมไปถึงการบริหารจัดการผลประโยชน์ร่วมกันจากการจัดทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นหากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้ศึกษามานั้น ชุมชนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนในหลายๆ อย่างเพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องประกอบด้วย อันดับแรกชุมชนมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโดยเฉพาะในด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว และต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่องที่จะการพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งและชุมชนเองต้องมีความสามัคคี และมีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นส่วนสำคัญ โดยการมีบทบาทในการกำหนดวิธีการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการแก้ไขปัญหา

ร่วมกันได้เป็นอย่างดี รวมทั้งต้องมีการปลูกฝังแนวความคิดให้กับเยาวชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อที่ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันในด้านการท่องเที่ยวได้ โดยที่ชุมชนต้องร่วมกันในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนไว้ให้ได้ในระยะยาว ส่วนการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน ได้มีความรู้ความเข้าใจที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การบริหารจัดการตลาด และแผนการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงการให้บริการจะต้องมีความต่อเนื่อง ส่วนกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นมาต้องมีความเกี่ยวข้องกันกับวิถีชีวิตและอาชีพหลักของคนในชุมชน ทั้งนี้ในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวจะต้องไม่มีส่วนกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนเองเนื่องจากอาจทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปได้

ในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการวิจัยและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักวิจัยหรือนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว โดยที่ผลประโยชน์จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และหากผู้เกี่ยวข้องในชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จะสามารถทำให้การบริหารจัดการบุคลากรของชุมชนได้รับการยอมรับและให้ความร่วมมือจากคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

สรุปผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการศึกษาพบว่า ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา บทสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่าหิน ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จะต้องเร่งพัฒนาทั้งในด้านการนำเสนอบทสื่อความหมายและการพัฒนาบุคลากรในการนำเสนอบทสื่อความหมาย และวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟังในขณะนำเสนอบทสื่อความหมาย เพื่อให้มีศักยภาพในการใช้บทสื่อความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่าหิน ในการนำเสนอบทสื่อความหมายต่อนักท่องเที่ยว ตามแนวคิดของประเสริฐ บุญเสริม (มปป.) ที่ว่า “การพูดจูงใจคนหรือการโน้มน้าวใจคนนั้น ก็คือการพูดที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกคล้อยตามผู้พูดได้ โดยปราศจากความรู้สึกคิดจะต่อต้านหรือขัดแย้งกับสิ่งที่ผู้พูดพูดออกไป และก่อนจะใช้คารมของตนให้ผู้อื่นรับฟัง ผู้พูดจะต้องเป็นนักฟังที่ดีเสียก่อน และการจะพูดจูงใจคนรอบข้างให้เป็นผลสำเร็จนั้น ควรเข้าใจถึงความลับของมนุษย์เราเป็นอันดับแรกก่อน เพื่อให้เข้าใจในจิตวิญญาณขั้นพื้นฐานที่จะสามารถนำไปใช้ในการพูดจาเพื่อโน้มน้าวใจบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งมาดปรารถนา”

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยครั้งนี้

สำหรับข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งนี้พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีประเด็นต่างๆ ในการจัดรายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นกระบวนการที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนดังนี้ การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรายการท่องเที่ยววัฒนธรรมในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นกระบวนการแรกเริ่มที่จะต้องมีการดำเนินการในขั้นตอนต่อไปภายใต้องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีผู้นำชุมชนในพื้นที่ท่าหินจะต้องดำเนินการต่อไปเพื่อสร้างคณะกรรมการและทีมงานขึ้นมาดำเนินการในการจัดการต่อไป โดยมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การโปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นเพียงกระบวนการอาศัยความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่มีประสบการณ์จากการสัมผัสในทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่พบในพื้นที่แต่ในรายละเอียด เช่น ระยะทาง ระยะเวลาที่แท้จริงในการทำกิจกรรม และปัญหา รวมถึงอุปสรรค ยังไม่ได้มีการประเมินผลจากผู้เกี่ยวข้องในหลายๆ กลุ่ม เช่น เจ้าของสถานประกอบการทางด้านธุรกิจนำเที่ยว หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่างๆ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสนับสนุนและร่วมมีบทบาทในการนำเสนอและสนับสนุนรายการนำเที่ยวที่ถูกกำหนดขึ้นให้แก่นักท่องเที่ยวในอนาคต ดังนั้นในโอกาสต่อไปควรให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการทดลองการทำกิจกรรมในรายการนำเที่ยว

2) จากการศึกษาการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนเขตพื้นที่ตำบลท่าหินพบว่า ช่วงเวลาที่เหมาะสมมากที่สุดในการจัดชมวิถีเกลือช่วงเวลาเช้า โดยเฉพาะกิจกรรมการล่องเรือชมวิถีเกลือ และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนท่าหินควรดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในช่วงเช้า เนื่องจากสภาพอากาศในพื้นที่และประกอบกับสถานที่ล่องเรือชมวิถีเกลืออยู่ในพื้นที่กลางทะเลสาบสงขลา จึงค่อนข้างร้อนในช่วงเวลาเที่ยงและบ่ายไม่เหมาะกับการทำกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้ในช่วงเวลาบ่ายอากาศร้อนและลมแรงทะเลอาจมีคลื่นทำให้การล่องเรืออาจจะสร้างความเหน็ดเหนื่อยแก่นักท่องเที่ยวได้ และที่สำคัญชาวประมงเองก็มีน้อยที่จะออกหาปลาในเวลาดังกล่าว ดังนั้นผู้นำเที่ยวควรเลือกเวลาเช้าตั้งแต่ 06.30 – 10.00 น.

3) กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวนา เนื่องจากการทำนาเป็นช่วงฤดูกลาง ที่จะต้องดูสภาพของฝนฟ้าเป็นตัวประกอบที่สำคัญ จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถศึกษากิจกรรมนี้ได้ทั้งปี หากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวไม่ตรงตามฤดูกาลทำนาก็จะไม่สามารถสัมผัสกิจกรรมนี้ได้โดย

สมบูรณ์ เพราะฉะนั้นจึงควรมีการสาธิตการทำนาหรือการทำนาแบบจำลองของกิจกรรมประเภทนี้ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา และสัมผัสวิถีชีวิตของชาวทำนาที่แท้จริง

4) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีโหนด โดยกิจกรรมต่างๆ ของวิถีโหนดนั้น จะมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การแกะลูกตาล การขึ้นตาล การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากตาล เป็นต้น จึงทำให้ออกิจกรรมการสาธิตและการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมประเภทนี้ ขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีทักษะในการบรรยายและการถ่ายทอดให้แก่นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ จึงจะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการบรรยายและถ่ายทอดในกิจกรรมประเภทนี้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ

5) ควรมีการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลในการบรรยายเพื่อการจัดนำเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษาตามรายการนำเที่ยวเพื่อการพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ๆ เกี่ยวข้องกับการจัดรายการนำเที่ยว และเป็นการสร้างมาตรฐานในการทำงานให้แก่ชุมชนในการจัดนำเที่ยว

6) น่าจะมีการสำรวจเส้นทางที่เป็นอันตรายที่อาจจะเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และสัตว์มีพิษที่ดุร้ายที่อาจจะสามารถทำอันตรายแก่นักท่องเที่ยวได้ในระหว่างทำกิจกรรมตามโปรแกรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้

7) ชุมชนควรมีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบคนกลาง โดยมีผู้ประสานงานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานภายนอก

8) ชุมชนอาจขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกได้ตามความต้องการที่เหมาะสม เช่น ความช่วยเหลือเพื่อการจัดการด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านวิชาการ ด้านการส่งเสริมวิชาการต่างๆ รวมถึงด้านการอบรมในด้านกลุ่มอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนไม่สามารถจัดการในทุกๆ เรื่องได้ด้วยตนเองได้ทั้งหมด การได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีประสบการณ์จะเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน และเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งรวมไปถึงสามารถจัดการการท่องเที่ยวประเภทนี้ได้ดียิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อสรุปในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีสันับสนุนการวิจัยในด้านการท่องเที่ยวในประเด็นอื่นๆ ที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับพื้นที่วิจัยอาจจะสามารถทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้าในรูปแบบอื่นๆ ได้

สำหรับการเชื่อมโยงผลวิจัยในครั้งนี้ที่อาจจะเป็นการพัฒนาไปสู่กระบวนการในการดำเนินการเรื่องต่างๆ ได้ เช่น

- 1) อาจจะมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระบบท้องถิ่น โดยให้สถานศึกษาเข้ามา มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นการปลูกฝังเยาวชนไปในตัวอีกด้วย
- 2) น่าจะมีแนวทางที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นจุดที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวในมิติต่างๆ

